

HELSINGIN KÄRÄJÄOIKEUS

Pasilanraitio 11

00240 Helsinki

Puh.*1571

22.8.2003

Oikeusministeriö

c.
25. 08. 2003
ad 32 41 2002
OM 028:00/2002

Viite: Lausuntopyyntö OM 32/41/2002,
21.7.2003

Oheisena lähetän Helsingin kärjäoikeuden lausunnon
viiteasiassa. Lausunnon on laatinut kärjätuomari Liisa Paul.
Asia on käsitelty kärjäoikeuden johtoryhmässä.

Laamanni

Kauko Huttunen

21.8.2003

OIKEUSMINISTERIÖ

Asia Helsingin käräjäoikeuden lausunto työryhmän osamietinnöstä "Ihmiskauppa, paritus ja prostituutio

Viite Lausuntopyyntö 21.7.2003 OM 32/41/2002

Viitekirjeessä pyydettyä lausuntona Helsingin käräjäoikeus esittää kunnioittaen seuraavaa:

1. YLEISTÄ

Uudistuksen päätavoite on parantaa mahdollisuuksia torjua ihmiskauppaa, paritusta ja prostituutiota.

Asetetut tavoitteet ovat oikeansuuntaiset.

Palermón yleissopimuksen ihmiskauppaa koskeva lisäpöytäkirja ja Euroopan unionin puitepäättös ihmiskaupan torjunnasta edellyttävät muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön.

Ihmiskauppa, törkeä ihmiskauppa ja törkeä paritus, ovat kansanvälisiä rikoksia, joihin liittyy myös muuta rikollisuutta, minkä vuoksi niiden torjuminen kaikin mahdollisin keinoin on oltava mahdollista.

Ihmisryöstön korvaaminen ihmiskaupalla ja törkeällä ihmiskaupalla edellyttävät vähäisiä muutoksia pakkokeinolakiin samoin kuin telekuuntelun mahdollistaminen törkeän parituksen ollessa kyseessä.

Käräjäoikeus rajoittaa lausuntonsa sen tehtäviin liittyviin ehdotuksiin.

RIKOSLAKI 1 LUKU 7 §

Esitys on perusteltu, ottaen huomioon rikoksen vakavuus, siinä liikkuvat suuret rahamäärät, sen kansainvälinen luonne sekä se, että on olemassa valtioita, joissa ihmiskauppa ei ole rangaistavaa ainakaan samassa laajuudessa.

RIKOSLAKI 1 LUKU 11 §

Muutos on tekninen

RIKOSLAKI 15 LUKU 10 §

Muutos on tekninen.

RIKOSLAKI 20 LUKU 8 §

Esitys ei ole onnistunut. Yleinen sosiaalinen tasa-arvo tai sukupuolten välinen tasa-arvo ei lisäännä kriminalisoimalla seksuaalipalvelujen osto. Köyhyys ei vähene eikä elintasokuilu madallu esitetyillä toimenpiteillä.

Käräjäoikeus katsoo, ettei kriminalisoinnilla saavuteta työryhmän tavoittelemia etuja.

Esitetty säännös avaa paitsi mahdollisuuden mitä erilaisimpiin tulkintoihin myös mahdollisuuden säännöksen rikolliseen hyväksikäyttöön.

- a) Kun seksuaalisten palvelujen myyjä on ihmiskaupan tai parituksen kohteena tai on alaikäinen, tulevat teot rangaistaviksi ihmiskauppaa, törkeää ihmiskauppaa, paritusta ja törkeää paritusta sekä seksuaalipalvelujen ostamista nuorelta koskevan lainsäädännön mukaisesti, eikä tarvetta erilliseen seksuaalipalvelujen oston kriminalisointiin ole.

Brysselin ihmiskaupan estämistä koskevassa julistuksessa ei mainita seksuaalipalvelujen ostamisen kriminalisointia. Ostaminen on kriminalisoitu ainoastaan Ruotsissa.

Ruotsissa on vuonna 2000 rekisteröity 92 ilmoitusta, joiden perusteella 38 henkilöä epäiltiin seksuaalipalvelujen ostamisesta. Vuoden 2001 vastaavat

luvut olivat 86 ilmoitusta ja 55 epäilyä. Ruotsissa kriminalisointi on johtanut katuprostituution vähenemiseen. Suomessa on päästy samaan tulokseen kunnallisilla järjestyssäännöillä ja järjestyslailla.

Esityksen on todettu vaikuttavan tuomioistuinlaitoksen työmäärään, joskaan se ei aiheuttaisi sinänsä tarvetta lisätä uusia virkoja.

Tuomioistuimelle on kuitenkin säilytetty vuosittain uusia tehtäviä, tehtävä kerrallaan, jonka ei sinänsä ole katsottu lisäävän tuomioistuimen työmäärää kohtuuttomasti. Aikaisemmat kokemukset ovat osoittaneet, että työmäärän lisääntymistä on vaikea ennakoida muista maista (Ruotsista) saatujen kokemusten perusteella.

Vaikka seksuaalipalvelujen ostamisesta olisi esityksen mukaan mahdollista antaa rangaistusmääräys, se sitä vastutettaessa tulisi joka tapauksessa tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Rangaistusmääräyksen saaneen kiistäessä teon, jolla harvemmin on ulkopuolisia todistajia, pitäisi näytön saamiseksi saada oikeuteen palvelun myyjä. Kun asia tulee käsittelyyn ainakin muutaman kuukauden viiveellä ja myyjät ovat pääasiallisesti lähialueilla asuvia, tänne muutaman viikon työrupeamia tekeviä henkilöitä, on heidän saamisensa oikeuteen osin mahdotonta, osin kallista ja osin runsaasti turhaa työtä aiheuttavaa.

Ei ole uskottavaa, että esitys vähentäisi prostituution kysyntää tai tarjontaa. Esitys sitäpaitsi todennäköisesti lisäisi seksiturismia lähialueille, joissa prostituoitujen asema on huomattavasti huonompi kuin Suomessa.

Toimikunnan esityksen mukaan säännöksen lähtökohtana on, että vaikka palvelujen tarjoaja toimii vapaaehtoisesti suostumus ei poista ostamisteon rangaistavuutta koska säännöksellä suojattava ylempi intressi on sosiaalinen tasa-arvo. Toimintaa harjoittavat pääasiassa Venäjältä ja Virosta ja vähäisemmässä määrin muista Baltian maista tulevat prostituoidut. Suomalaisella lainsäädännöllä ei voida suojata muiden maiden sosiaalista tasa-arvoa.

Vaikka vaihtoehtoista esitystä kriminalisoida seksuaalisten palvelujen osto silloin, kun olosuhteista on pääteltävissä myyjän olevan parituksen, ihmiskaupan tai niiden kvalifioitujen tekemuotojen kohteena, voisi sinänsä pitää puolustettavana, se käytännössä johtaisi samaan kuin toimikunnan enemmistön esitys.

Prostituutiossa on lähes säännönmukaisesti kyse myös parituksesta. Ehdotettu kriminalisointi johtaisi, riittävän näytön puuttuessa, paritusta ja ihmiskauppaa koskevien rikosten selvittämisen ja tutkinnan sekä niistä rangaistuksen tuomitsemisen vaikeutumiseen tai jopa estymiseen.

b) Esitetty lakiteksti ja sen perustelut ovat liian epämääräisiä.

Esitys ei ensinnäkään selvästi rajaa parisuhdetta tai muuta seurustelua kriminalisoinnin ulkopuolelle.

Esityksen perusteluissa todetaan, ettei pykälässä nimenomaisesti edellytettäisi, että palvelun tarjoaja on prostituoitu. Puhtaasti sanamuotonsa mukaan säännös soveltuisi myös tilanteisiin, joissa seksuaalipalveluja ostetaan henkilöltä, joka ei toimi prostituoituna, mutta sukupuoliyhteys tai siihen rinnastettava seksuaalinen teko, johon on ryhdytty, on seurausta korvauksesta tai korvauksen lupaamisesta. Lain soveltaminen ei ole yksiselitteistä.

Ilmaisu lupaamalla tai antamalla korvauksen ei ole tarpeeksi täsmällinen. Ehdotuksen perusteluissa todetaan, ettei korvausta tarvitse nimenomaisesti luvata, vaan riittää jos esimerkiksi korvauksesta annetusta hiljaisesta lupauksesta ilmenee selvästi sen yhteys seksuaalipalveluihin ryhtymiseen korvauksen tai lupaamisen vastikkeena. Esitys on absurdi. Sen selvittäminen, mitä kukakin on ajatellut, on mahdotonta. Ehdotuksessa katsotaan edelleen, ettei korvauksen tarvitse olla rahakorvaus mutta voitaneen useammissa tapauksissa edellyttää, että korvauksella tulisi olla välitöntä taloudellista arvoa. Oikeuskäytännön varaan jäisi mikä katsotaan välittömäksi taloudelliseksi arvoksi ja missä harvoissa tapauksissa tätä ei edellytettäisi.

RIKOSLAKI 20 LUKU 8a § pitäisi olla RIKOSLAKI 20 LUKU 8 §

Esitys rangaistusmaksimin korottamista on kannatettava. Sen nostaminen kahteen vuoteenkin olisi perusteltua. Rangaistusmaksimin korotus yhdeksi vuodeksi, pitää vanhentumisajan entisen pituisena eli kahtena vuotena.

Puitepäättöehdotuksen 5 artiklan 1 kappaleen mukaan on alaikäiseltä seksuaalisia palveluja ostavalle voitava langettaa 1-3 vuoden vankeusrangaistuksia. Toimikunnan esittämää korkeampi enimmäisrangaistus, antaisi selkeämmän viestin teon moitittavuudesta. Vanhentumisaikakin pidentyisi tällöin viideksi vuodeksi.

RIKOSLAKI 20 LUKU 9 §

Pykälän 1 momentin 2 kohdaksi esitetty hyödyn saaminen prostituution markkinoinnin edistämisestä on verrattavissa huoneen tai tilan järjestämiseen ja on perusteltua lisätä tämä tekotapa parituksen tunnusmerkkeihin.

RIKOSLAKI 20 LUKU 9a §

Paritus on pääosin suunnitelmallista, järjestäytynyttä rikollista toimintaa, johon usein liittyy muuta rikollisuutta kuten huumekauppaa ja rahanpesua.

Käräjäoikeus pitää esitystä hyvänä. Törkeää paritusta koskeva rangaistussäännös lisää myös muiden kuin telepakkokeinojen käytön mahdollisuutta.

Paritusrikosten tutkiminen on yleensä työlästä ja aikaa vievää.

Pakkokeinolain 1 luvun 26a §:n

kohtuuttoman vangitsemisen kielto edellyttää myös otettavaksi huomioon rikoksesta seuraavan enimmäisrangaistuksen.

Käräjäoikeus toteaa, että säätämällä parituksesta kvalifioitu tekemuoto, parannetaan huomattavasti tehokkaammin seksuaalipalvelujen myyjien asemaa, kuin kriminalisoimalla seksuaalisten palvelujen osto.

RIKOSLAKI 20 LUKU 13 §

Ei huomautettavaa.

RIKOSLAKI 25 LUKU 3 § ja 3a §

Kansainväliset sopimukset edellyttävät muutoksia lainsäädäntöön tältä osin. Ihmiskauppa on kansainvälistä toimintaa, minkä sanotaan olevan taloudellisesti kannattavampaa kuin huumekauppa.

Rangaistuksen säätäminen perustekomuodosta sekä ikärajan nostaminen kvalifioidussa muodossa, on tarpeen kirjata kansalliseen lainsäädäntöön samoin kuin kvalifiointi järjestäytyneen rikollisryhmän toimintana, vaikka ihmiskauppaa ja törkeää ihmiskauppaa koskevat säädökset tulevat harvoin sovellettaviksi Suomessa edes kansainvälisenä rikoksena.

RIKOSLAKI 25 LUKU 10 §

Ei huomautettavaa

PAKKOKEINOLAKI 5a LUKU 2 §

Mahdollisuuksia telekuunteluun on lisätty ja pykälän 2 momentissa on mainittu rikokset, joiden kyseessä ollen lupa telekuunteluun olisi mahdollista 1.1.2004 lukien (laki 646/2003).

Lakiin esitetään uutta 3 momenttia, jonka mukaan telekuuntelun salliminen olisi mahdollista myös törkeässä parituksessa. Edellytyksenä olisi rikoslain

20 luvun 9a §:n 1 momentin 3 ja 4 kohtia lukuunottamatta, että parituksella tavoitellaan erityisen suurta hyötyä ja rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti.

Teon tunnusmerkistön mukaan riittää huomattavan taloudellisen hyödyn tavoittelu, mutta pakkokeinon edellytyksenä olisi erityisen suuren hyödyn tavoittelu.

Rajan vetäminen huomattavan hyödyn ja erittäin suuren hyödyn välille ei ole yksiselitteinen.

Telekuunteluluvan edellytyksenä on, että sillä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi. On epäjohdonmukaista, että esitutkintavaiheessa, jonka aikana jutun laajuus vasta selviää, asetetaan tiukemmat rajat kuunteluluvan saamiselle kuin teosta tuomitsemiselle, siitäkin huolimatta, että pakkokeinolla puututaan yksityiselämän suojaan.

Käräjäoikeus katsoo, että kuunteluluvan edellytyksenä tulisi olla törkeän parituksen tunnusmerkistö.

Tosin jo hyväksytyssä mutta ei vielä voimassa olevassa 2 momentissa (646/2003) vaaditaan lisäedellytyksenä erityisen suuren hyödyn tavoittelu ja erityinen suunnitelmallisuus, jotka eivät sisälly ko rikosten tunnusmerkkeihin.

Kun rikoksissa on esitutkintakynnys, syytekynnys ja tuomitsemiskynnys, on epäloogista, että alin kynnyksen rajataan koskemaan törkeiden tekojen törkeimpiä tekemuotoja, joista ei ole erikseen rangaistusta säädetty.

Yhdenmukainen kohtelu edellyttää selkeää lakitekstiä, ylimääräisten "koristusten" lisääminen, johtaa käytännössä erilaisiin tulkintoihin. Tämän vuoksi olisi syytä muuttaa 1.1.2004 voimaan astuvaa lakia siten, että luvan edellytyksenä olisi tekojen tunnusmerkistö. Näin menetellen olisi mahdollista lisätä törkeä paritus ko pykälän 2 momenttiin, eikä kolmatta momenttia tarvittaisi.

PAKKOKEINOLAKI 5a LUKU 4 §

Ei huomauttamista

LAKI JÄRJESTYLAIN MUUTTAMISESTA

Mikäli seksuaalipalvelujen ostamista ei kriminalisoida, ei ole tarpeen tehdä muutoksia em lakiin.

Lausunnon on valmistellut käräjätuomari Liisa Paul.
Asia on käsitelty Helsingin käräjäoikeuden johtoryhmässä.